

Comunitățile virtuale și educația

Prof. Ana Maria Arișanu LĂCULEANU
Colegiul Național Mircea cel Bătrân Rm. Vâlcea
lmiana@yahoo.com

The progress made in the information and communication technology builds new communication and connection opportunities of the citizens and organizations leading to an important change of the citizen's behavior and of the functioning way of the organizations. The intelligence, as the only lasting active of a organization, is made up of individual and collective knowledge. As a matter of fact, the citizens feel more often the need of information and communication, the organizations are trying to rebuild the information so that the access to the useful information to become as easy as possible.

The virtual communities appeared and are developing as a result of rising the trust grade in the major role that the Internet plays in the informational society. The educational portals, weblogs and the group software infrastructure are becoming necessary instruments in the present educational systems.

Keywords: educational portal, weblog, collaborative learning, groupware.

Prin raportare la comunitatea tradițională, telecomunitatea sau comunitatea virtuală se diferențiază prin înlocuirea interacțiunilor directe cu cele mediate de Internet, însă există și o serie de caracteristici comune [Marinescu & Pribeanu, 2001]:

- același scop;
- sensul, identitatea și apartenența;
- un set de reguli și norme nescrise;
- rituri și ritualuri, forme de exprimare specifice.

Comunitățile virtuale evoluează (figura 1) în funcție de interesele membrilor și au nevoie de o infrastructură software și de rețea care să permită satisfacerea nevoilor specifice.

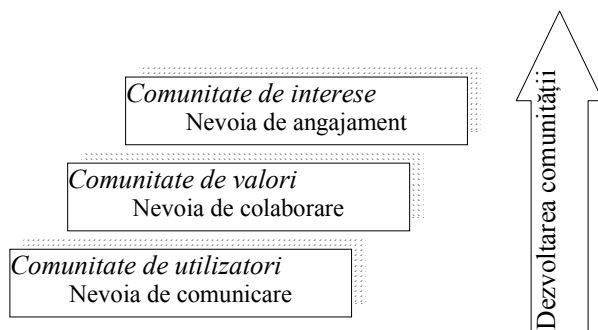

Fig.1. Evoluția unei comunități

Un portal, un forum de discuții, un chat pentru comunicarea sincronă, un weblog reprezintă instrumente Web suficiente pentru dezvoltarea unei comunități virtuale simple, ba-

zate pe discuții în jurul unui subiect.

Transformarea unei comunități simple într-o comunitate de valori are loc atunci când simpla utilizare este înlocuită de participare activă, membrii identificându-se cu scopurile comunității din care fac parte.

Comunitățile de interese apar în momentul în care devin esențiale în funcționarea efectivă a afacerilor sau în satisfacerea nevoilor individuale și reprezintă comuniunea dintre membrii complet dependenți de existența comunității. [Ghilic & Stoica 2002]

În domeniul educațional, nevoia de informare și comunicare este frecvent conștientizată, învățarea prin colaborare începe să-și facă simțită prezentă, iar comunitățile de interese pot juca roluri strategice în evoluția sistemelor de învățământ.

Resurse și portaluri educaționale

O modalitate deja consacrată, prin care instituțiile oferă acces centralizat la informații și facilitează crearea unei comunități este *portalul*¹, ca formă de integrare într-o singură aplicații a mai multor aplicații Web.

Avantajele acestei integrări sunt [Buraga,

¹ Portalul este „un site Web care oferă o gamă largă de servicii și resurse, și care servește ca punct de intrare și de informare generală pe Web” - <http://www.arond.ro/ro/resources/glossary.html>

2004]:

- *agregarea conținutului* – capacitatea de a îmbina mai multe fragmente de conținut într-o singură interfață consistentă;
- *moduri de vizualizare personalizate* – fiecare utilizator va avea acces la anumite informații prezentate într-o formă specifică profilului de utilizator din care face parte;
- *conținut personalizat* – prin această facilitate, personalizarea este dusă la un nivel superior și oferă utilizatorilor posibilitatea de a stabili maniera de vizualizare a informațiilor astfel încât să fie satisfăcute nevoile personale;
- *model de securitate unificat* – utilizatorii portalului au un singur cont prin intermediul căruia vor avea acces la portal. Acest aspect asigură o autentificare unică și o securitate bazată pe roluri;
- *facilități de colaborare* – care permit dezvoltarea de comunități cu interese comune prin comunicare, partajarea aplicațiilor / fișierelor și realizarea de conferințe;
- *localizarea* – se referă la personalizarea portalului (interfață și conținut) pentru regiunea în care este folosit, inclusiv limbă, schimb valutar, formatul datei;
- *independența de platformă* – un portal ar trebui să fie compatibil nu doar cu majoritatea navigatoarelor, dar și cu diversele platforme și dispozitive (cum ar fi cele mobile);
- *dezvoltarea modulară* – este o caracteristică a portalurilor să fie dezvoltate pornind de la un nucleu, fiind ulterior adăugate module pe măsură ce sunt necesare.

Managementul relațiilor cu publicul devine din ce în ce mai important și pentru instituțiile educaționale care încep să considere site-urile Web ca fiind strategice atât în formarea comunității de învățământ cât și în îmbunătățirea eficienței și productivității instituției. Un portal educațional presupune o bună colaborare a personalului didactic și administrativ care va furniza conținutul informațional. Un exemplu elocvent de portal educațional ar fi cel al universității MIT² - care începând din anul 2002 pune la dispoziția studenților inclusiv cursurile predate în cadrul instituției.

Portalurile pot reprezenta puncte de lansare pentru utilizarea eficientă a tehnologiei informației și comunicațiilor în educație. Pe plan european există inițiative internaționale majore în acest sens. O realizare importantă o constituie portalul *European Schoolnet*³, unde ministere ale educației din 24 de țări încearcă să determine direcții originale de reflecție asupra bunelor practici și politici în utilizarea TIC în educație, să adune laolaltă comunitățile de profesori și cursanți de pe întreg continentul. [Comisia Europeană, 2003]. Pe plan național există multiple demersuri de a facilita accesul la o gamă variată de informații, instrumente și resurse educaționale. Ilustrative în acest sens, pentru învățământul preuniversitar, sunt *Portalul SEI*⁴ și *Portalul profesorului modern*⁵.

Problemele care apar sunt legate imparțialitate și independență, de manipulare și control, de etică și confidențialitate, altfel spus de obiectivitatea, actualitatea și relevanța informațiilor prezentate. Nu de puține ori se acordă o încredere mai mare portalurilor mai mici, doar pentru că este cunoscută echipa care administrează conținutul.

Utilizarea weblog-urilor în educație

Un *weblog* (sau *blog*, pe scurt) este „un *site actualizat cu intrări (însemnări, note) ce sunt automat indexate și datate. Este similar unui jurnal. De obicei weblogul are o anumită tematică, iar intrările sunt comentarii cu legături spre alte webloguri/ resurse online*”. [Holotescu, 2005]

Altfel spus un weblog reprezintă un mijloc de comunicare interpersonală și poate lua diverse forme, de la un jurnal on-line la un depozit de informații referitoare la un anumit domeniu.

Prin urmare, Weblog-ul este o pagină Web cu următoarele caracteristici:

- *structură de hiperlegături*. Conținutul site-ului este format în mare parte din intrări cu comentarii și hiperlegături spre alte resurse online. Nu există o lungime prestabilită pentru obiectele postate, unele mesaje pot conți-

² Massachusetts Institute of Technology - <http://web.mit.edu>

³ www.eun.org

⁴ <http://portal.edu.ro/>

⁵ <http://didactic.ro/>

ne o singură legătură spre un conținut aflat oriunde pe Web, în timp ce altele, majoritatea, includ informații adiționale și/sau comentarii personale despre subiectul discutat. Prezența hiperlegăturilor diferențiază weblog-urile de jurnalele de însemnări online, în care autorul consemnează diverse evenimente care nu sunt neapărat relevante pentru publicul larg, excepție făcând un cerc restrâns de prieteni.

➤ *actualizări frecvente afișare în ordine invers cronologică.* Weblog-urile sunt într-o dinamică permanentă, noile mesaje postate apar de fiecare dată în partea de sus a paginii principale. În consecință utilizatorii revin regulat în așteptarea unor noi mesaje. Această caracteristică marchează cea mai importantă distincție între weblog-uri și paginile personale care rareori sunt revizitate.

➤ *acces public, liber la conținut.* Site-ul poate fi accesat fără restricții legate de plată sau de apartenență la vreo comunitate

➤ *arhivare.* Fiecare mesaj are asociată o legătură permanentă, astfel el poate fi cu ușurință accesat chiar dacă a dispărut de pe prima pagină ca urmare a dinamicii blog-ului.

O componentă opțională o reprezintă motorul de căutare internă, vizitatorii având posibilitatea de a regăsi rapid, pe baza unor criterii anumite informații ce apar în mesajele din weblog. Structura generală a unui blog conține un titlu, o listă a mesajelor curente, o listă de legături utile, listă cunoscută sub numele de *blogroll*, statistici etc.

Tot mai mult, weblog-urile sunt folosite în educație, pentru comunicarea cu cursanții. Orice instructor își poate deschide un weblog prin intermediul căruia să publice materiale/resurse pentru curs, noutăți, să țină legătura cu cursanții săi, să supună discuției diferite aspecte ale cursului, să faciliteze formarea unei comunități de învățare.

Prin intermediul unui weblog se pot invita mai ușor lectori, se pot publica proiecte ale instituției, facilitându-se formarea de parteneriate. O secțiune a weblog-ului poate fi o listă de site-uri/weblog-uri educaționale, care ar putea prezenta interes pentru cursanți.

Din perspectiva cursanților, weblog-urile personale pot deveni portofolii digitale sau

spații de lucru în grup, permițând păstrarea legăturii și după terminarea unui curs, fiind un adevărat sistem de management al cunoștințelor, util în dezvoltarea profesională.

Ca instrument de învățare, weblog-ul poate fi ideal pentru folosirea în modele de învățare constructiviste, prin încurajarea strategiilor de învățare autonome și profunde.

O diagramă sugestivă referitoare la utilizarea weblog-urilor în educație, se găsește pe cunoscutul weblog EdTechPost (www.edtechpost.ca/mt/) al lui Scott Leslie (figura 2).

Componentele interactive ale weblog-ului sunt indicate pentru comunicare și colaborare; dialogul deschis cu ceilalți îi permite cursantului să fie în legătură cu colegi și instructori, determinându-l să studieze problematica unui subiect din mai multe perspective. Cu atât mai mult, faptul că fiecare element postat este afișat și arhivat în mod cronologic, face o înregistrare cronologică a construcției personale de cunoaștere și dialogul ceilalți disponibili pentru o cercetare mai amănunțită, de asemenea încurajează reflecția.

Pentru crearea și administrarea unui blog nu sunt obligatorii cunoștințe avansate de informatică. Există numeroase posibilități de publica blog-uri în mod facil și gratuit, astfel se explică numărul mare și în continuă creștere de blog-uri disponibile pe Internet. Un exemplu ar fi site-ul www.blogger.com, prin intermediul căruia, după înregistrare și alegerea unui nume, urmează selectarea unui șablon (template) și configurarea blogului.

Pentru platforma de elearning WebProf⁶ am considerat oportun un blog în care profesorii pot publica însemnări despre unitățile de învățare ai căror autori sunt, iar cursanții le pot comenta.

Astfel, sunt create premisele unei comunicări deschise, care nu poate fi decât benefică atât profesorilor, cât și cursanților implicați.

Învățarea colaborativă

Conectarea la Internet crește considerabil și posibilitățile de cooperare între persoane situate geografic la distanță. Lucrând în grup

⁶ www.webprof.ro

crește gradul de implicare; partajând idei și răspunzând la reacțiile celorlalți se consolidează gândirea și se promovează analiza în profunzime.

Principalele atribute ale lucrului în echipă sunt:

- *interdependența pozitivă* – succesul / eșecul unui membru afectează întreg grupul;
- *responsabilitatea individuală* - fiecare

membru al grupului este responsabil pentru întreaga activitate a echipei;

- *încrederea în colegii de echipă* - membrii grupului învață să aibă încredere, să conducă, să ia decizii, să comunice și să rezolve conflictele apărute;
- *partajarea cunoștințelor* în vederea îmbunătățirii performanțelor individuale.

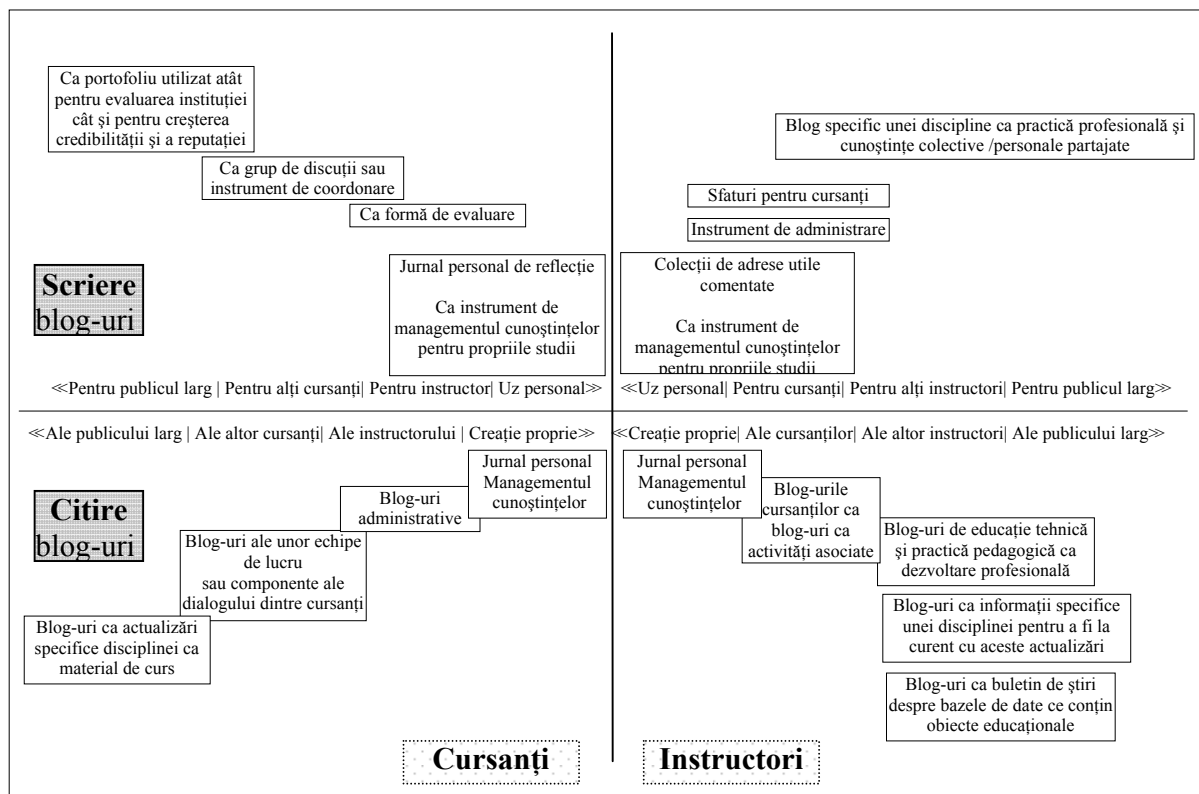

Fig.2. Posibilități de utilizare a blog-urilor în educație

Demersurile pedagogice susținute pentru determinarea celor mai adecvate și eficiente căi de desfășurare a proceselor de instruire au accentuat necesitatea de a încorpora în mediul instrucțional o componentă socială și de grup. Astfel în proiectarea unui sistem educațional trebuie luate în considerare atât contextul în care acesta va fi folosit, cât și opiniile grupului social care îl va utiliza. Învățarea nu trebuie privită doar ca proces de transfer de informații de la instructor la cursant, ci ca proces de construire de cunoștințe în timpul interacțiunii cu ceilalți participanți ai grupului la o anumită activitate educativă. Un alt aspect important care trebuie luat în considerare îl reprezintă motivarea cursantului, fiind

folosite în acest sens o întreagă paletă de tehnici precum stimularea încrederii, a spiritului de competiție și a curiozității.

Cooperarea presupune împărțirea responsabilităților legate de o anumită activitate între participanți. Învățarea prin cooperare nu înseamnă doar plasarea cursanților într-un anumit grup și repartizarea unei sarcini (probleme) grupului.

În cadrul sistemelor educaționale *cooperarea* se bazează pe *comunicare* (schimb de informații), *colaborare* (lucrul în grup) și *coordonare*, fiecare dintre acestea fiind susținută de infrastructură software de grup [Niculescu, 2002.]

Fig.3. <http://www.desprewebprof.blogspot.com/>

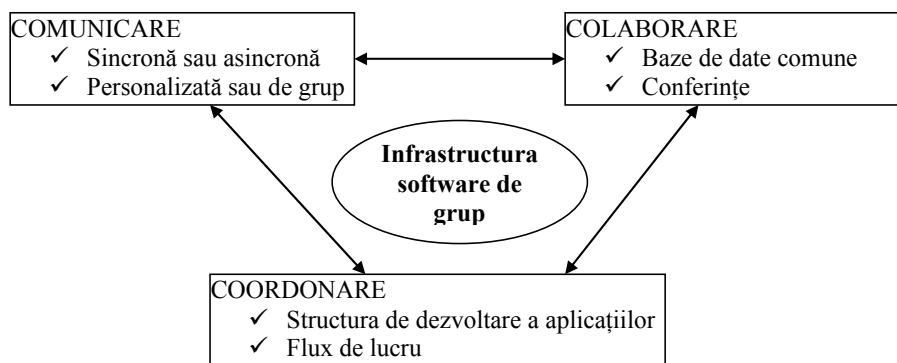

Fig.4. Infrastructura clasică de grup

Groupware sau infrastructura software de grup reprezintă un ansamblu de instrumente de lucru care permit indivizilor să lucreze împreună prin comunicare, colaborare și coordonare la momente de timp și locuri diferite [Fotache, 2002].

Această infrastructură, sintetizată în fig. 4 presupune:

- apropierea virtuală a indivizilor pentru realizarea obiectivelor propuse;
- reproiectarea organizațională prin cuantificarea sarcinilor individuale și definirea sarcinilor colective;
- schimbarea totală a strategiei manageriale.

În cadrul funcționalităților groupware – (fig. 5) se remarcă poziția primordială și indispensabilă a funcției de memorare care pune în

evidență evoluția naturală groupware spre gestiunea și managementul cunoștințelor organizaționale [Fotache, 2002].

Efectul învățării prin colaborare depinde în mare măsură de contextul de desfășurare și se concretizează prin dezvoltarea unor abilități sociale necesare succesului profesional cum ar fi:

- interpretarea unei anumite sarcini și descompunerea în componentele sale;
- capacitatea de a lua decizii și de a le respecta pentru obținerea de performanțe;
- menținerea unei înțelegeri mutuale referitoare la scopurile propuse;
- dezvoltarea spiritului de întraajutorare.

Vizând beneficiile învățării colaborative, sistemele educaționale urmăresc construirea și consolidarea comunităților de învățare prin:

- stabilirea clară a obiectivelor cursurilor și evaluarea continuă a îndeplinirii lor;
- aprecierea conținutului generat de participanți;
- încurajarea comunicării între membri prin crearea unui climat de încredere și siguranță;
- accesul la resurse informaționale multiple;
- integrarea conținutului cursului și a comunicării într-un mediu intuitiv;

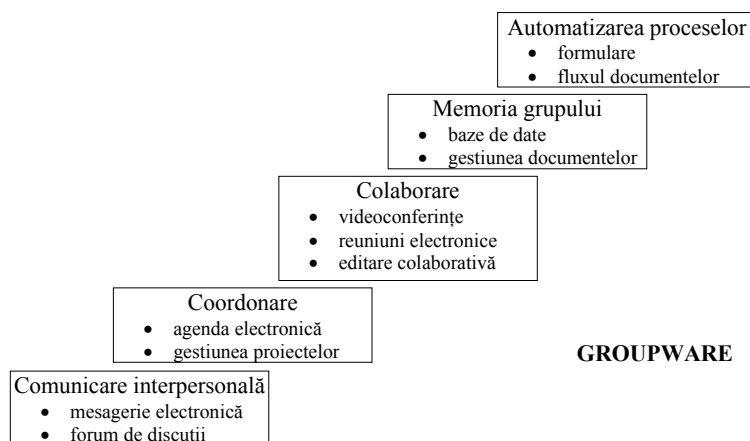

Fig.5. Funcționalități groupware

Un sistem colaborativ creează un mediu în care oamenii pot lucra mai bine împreună, pot partaja informațiile fără constrângeri de timp și spațiu, fiind caracterizat de trei aspecte fundamentale: activități comune, partajarea mediului și modul de interacțiune.

Indiferent de calitatea educațională a cursurilor un mare aport în atingerea obiectivelor stabilite îl reprezintă măsura în care cursanții sunt implicați și participă activ la propriul lor proces de formare. Unul dintre cele mai utilizate procedee de implicare a cursanților este colaborarea, lucrul în grup dovedindu-se o modalitate reală de ameliorare a rezultatelor învățării.

Prin urmare, o importantă sarcină a instructorului este aceea de a contribui la dezvoltarea unei comunități interactive de învățare care să faciliteze colaborarea. Nu numai că prin colaborare cursanții își intensifică cunoștințele, însă ei pot fi învățați să respecte ideile celorlalți, să accepte și alte moduri de învățare. Lucrând în grup, există diverse oportunități de exprimare a talentelor, a ideilor, dar și încercări de a învăța într-un alt mod.

Din păcate, există destule obstacole în calea unei colaborări efective între cursanți, putând fi enumerate o comunicare insuficientă, stiluri diferite de muncă programe de lucru in-

compatibile sau medii insuficient dezvoltate care să eficientizeze activitățile educaționale în societatea informațională bazată pe cunoaștere a acestui început de secol.

Bibliografie

- [Comisia Europeană, 2003] - Grupul de lucru „Noile tehnologii informaționale și de comunicare în educație și formare”, *Implementarea planului de acțiune .Educație și formare 2010*, noiembrie 2003
- [Fotache, 2002] - Doina Fotache, *Groupware. Metode, tehnici și tehnologii pentru grupuri de lucru*, Editura Polirom, Iași, 2002
- [Ghilic & Stoica 2002] - Bogdan Ghilic-Micu & Marian Stoica *eActivitățile în societatea informațională*, Editura Economică, București 2002
- [Holotescu, 2005] - Carmen Holotescu, *O analiză statistică a blogosferei românești*, <http://www.timsoft.ro/index.php?pagina=ejournal>
- [Buraga, 2004] - Sabin Buraga (coord), *Situri Web la cheie*, Editura Polirom, Iași, 2004
- [Niculescu, 2002] - Cristina Niculescu, *Studiu asupra tehnologiei, metodologiei și standardizării în domeniul instruirii asistate de calculator*, *Buletinul Tehnologie și educație*, nr. 1 <http://www.bsufonline.org/lite/uv/index.htm>
- [Marinescu & Pribeanu, 2001] - Valentina Marinescu, Costin Pribeanu, *Situri web destinate comunităților virtuale: principii, de proiectare și criterii de evaluare* în *Revista Informatica Economică*, nr. 3 (19)/2001